

Història del col·leccionisme

Codi: 100556

Crèdits: 6

2024/2025

Titulació	Tipus	Curs
2500239 Història de l'Art	OT	3
2500239 Història de l'Art	OT	4

Professor/a de contacte

Nom: Nuria Llorens Moreno

Correu electrònic: nuria.llorens@uab.cat

Equip docent

(Extern) Per determinar

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

No n'hi ha. És recomanable, però, tenir nocions d'anglès, francès i italià per poder consultar la bibliografia especialitzada.

Objectius

La finalitat essencial d'aquesta assignatura és introduir l'alumnat en el coneixement del fenomen del col·leccionisme dels objectes artístics a partir de la seva evolució històrica. L'assignatura analitza les diverses tipologies i estructures de recepció, valoració i presentació en espais específics de les obres d'art en ventall cronològic que arrenca a partir del Renaixement -que es quan es perfila clarament el fet col·leccionista- i que arriba fins al segle XX. Es tracta de donar una visió complementària de l'habitual en els estudis d'història de l'art, però que creiem de gran utilitat per obtenir una percepció total de la cultura de les arts, i d'una manera especial per aquells que orientaran el seu futur professional en la gestió patrimonial i dels museus.

Competències

Història de l'Art

- Demostrar que es tenen coneixements bàsics de museologia i museografia, així com de la problemàtica actual sobre la conservació i la restauració del patrimoni artístic
- Dissenyar, produir i difondre projectes de gestió del patrimoni artístic.
- Organitzar el comissariat d'exposicions de caràcter permanent i de caràcter temporal.
- Organitzar projectes educatius en diferents nivells de l'ensenyament de la història de l'art, aplicant els coneixements instrumentals relatius a la disciplina.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar conceptes bàsics de museologia i museografia
2. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
3. Analitzar els debats actuals o passats sobre gestió, conservació, restauració i sistemes de documentació del patrimoni artístic.
4. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
5. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
6. Aplicar els coneixements iconogràfics a la lectura de la imatge artística
7. Aplicar les disposicions i els principis jurídics internacionals, estatals i autonòmics relatius a la gestió del patrimoni artístic.
8. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa
9. Comentar oralment una imatge artística utilitzant la terminologia adequada
10. Contrastar els diferents marcs jurídics aplicables a un cas pràctic de gestió, documentació i conservació del patrimoni artístic.
11. Contrastar els diferents marcs jurídics aplicables al patrimoni artístic
12. Coordinar equips de treball, desenvolupant habilitats de resolució de conflictes i presa de decisions
13. Dissenyar i aplicar programes d'educació en els diferents àmbits de la història de l'art.
14. Dissenyar programes d'exposicions temporals i permanents incloent-hi la programació d'activitats de caràcter pedagògic per a públic escolar i familiar
15. Dissenyar un programa museogràfic.
16. Dissenyar, produir, difondre i comercialitzar un producte cultural
17. Elaborar fitxes de catàleg i inventari del patrimoni arquitectònic o artístic.
18. Exposar els conceptes propis de la història de l'art.
19. Participar en debats sobre fets històrics respectant les opinions d'altres participants.
20. Planificar i aplicar projectes i programes museogràfics, utilitzant els coneixements adquirits sobre museologia.
21. Produir un projecte de gestió i conservació del patrimoni artístic
22. Redactar informes d'expertització artística.
23. Redactar memòries de restauració del patrimoni arquitectònic i artístic.
24. Utilitzar els coneixements adquirits en l'elaboració de fitxes, memòries i dictàmens relacionats amb la conservació, la documentació i la difusió del patrimoni artístic (catalogació i inventari, memòries de restauració, expertització artística).

Continguts

1. Introducció. Els antecedents remots: el món antic i el medieval.
2. El col·leccionisme a la Itàlia del 400. Els primers espais del col·leccionisme: l'Studiolo. La passió arqueologista i el nou art.
3. Les primeres grans col·leccions del segle XVI. La Galeria. La Wunderkammern i el Gabinet d'història natural.
4. El gran col·leccionisme reial i aristocràtic del segle XVII: el cas d'Anglaterra, Espanya i França. La representació del Gabinet de pintures.
5. Dones col·leccionistes de l'Edat Moderna. Isabel la Catòlica, Isabella d'Este, Maria d'Hungria, Maria de Mèdicis, Anna d'Àustria, Cristina de Suècia, Isabel de Farnesio i Caterina II de Rússia
6. El Grand Tour i les societats de *dilettanti* i *connoisseurs*
7. Representar i imaginar el col·leccionisme. Dels *Cinc Sentits* de Jan Brueghel el Jove a *La Roma antiga* i *la Roma moderna* de G.P. Panini. La *Tribuna* dels Uffizi de Zoffany
8. Les noves tendències del col·leccionisme al segle XVIII. Els Salons, la crítica d'art i l'accés de la burgesia als hàbits col·leccionistes. Els inicis dels museus com a institucions públiques.
9. Catalogar, inventariar i estudiar. L'exemple Anne-Claude-Philippe de Tubières-Grimoard de Pestels de Lévis, comte de Caylus
10. Ciència, botànica i expedicions. El gabinets d'Història Natural. Hans Sloane i Charles Willson Peale
11. La Revolució francesa i el bofi napoleònic. El concepte de patrimoni nacional. La formació dels grans museus europeus a partir de les col·leccions reials: el cas del Louvre i del Prado. La formació de museus a partir de les donacions privades amb la col·laboració de l'estat: el cas dels museus britànics.
12. El canvi de segle: el naixement de la història de l'art, la internacionalització del mercat artístic i la formació de les grans col·leccions americanes. El cas de Peggy Guggenheim i Gertrude Stein

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Altres activitats supervisades.	30	1,2	5, 2, 4, 7, 6, 8, 10, 19, 18, 24
Classes presencials a l'aula	40	1,6	5, 2, 4, 6, 8, 9, 12, 19, 18
Eventuals conferències	45	1,8	5, 2, 4, 19
Tutories d'orientació metodològica i bibliogràfica.	35	1,4	5, 2, 4, 7, 6, 8, 9, 10, 19, 18, 24

Classes presencials

- Comentari i discussió de textos; eventuals seminaris (en funció del nombre de matriculats)

Tutories

- Orientació metodològica i bibliogràfica; assessorament en la realització dels treballs
- Activitats supervisades (resolució de dubtes relacionats amb l'assignatura)

Activitats pràctiques i /o complementàries (en funció de les possibilitats):

- Sitges. Maricel. Jornada anual Mercat de l'Art, col·leccionisme i museus
- Barcelona. MNAC. Jornades *Col·leccionistes que han fet Museus*
- Visites: Fundació Rocamora/ Fundació Mascort/ Fundació Núria Pla

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Presentació oral	20%	0	0	1, 5, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 13, 14, 16, 19, 18
Prova escrita	50%	0	0	5, 2, 4, 7, 6, 8, 9, 11, 10, 12, 15, 22, 23, 19, 18, 20, 21, 17, 24
Treball escrit	30%	0	0	5, 2, 4, 7, 6, 8, 9, 11, 10, 12, 15, 22, 23, 19, 18, 20, 21, 17, 24

- Evidència 1. Prova avaluació escrita (a final de curs).

50%. Recuperable

Desenvolupament d'un tema relacionat amb la matèria impartida a les classes teòriques presencials. Es tindrà en compte la lectura de bibliografia essencial i complementària.

- Evidència 2. Treball pràctic (un mes abans d'acabar el curs).

30%

Treball sobre col·leccionistes i/o col·leccions cedides o dipositades en Museus catalans.

- Evidència 3. Presentació oral a l'aula (a final de curs).

20%

Explicació de metodologia, fonts i bibliografia per a l'estudi del treball pràctic. Es valorarà també l'assistència i continuïtat de les tutories

Format de les Evidències

La nota final de l'avaluació sorgirà de la suma de la totalitat percentual de les evidències 1,2,3. Això no obstant, si se suspèn l'Evidència 1 (menys de 2'5 punts sobre el total de 5) i l'Evidència 2 (menys 1'5 punts sobre el total de 3), la matèria es considerarà suspesa.

Obligatòriament el treball haurà d'incorporar el sistema de citació de notes (a dintre del text o a peu de pàgina) amb les referències de les fonts bibliogràfiques o documentals emprades. Les evidències de plagi, en la redacció dels treballs, pot representar un suspens. Constitueix plagi l'apropiació d'idees alienes sense citar la font, sobretot si són idees nuclears del treball, i també la transcripció de frases alienes sense posar-les entre cometes i sense indicar la font en la corresponent nota. S'acceptaran proves escrites i treballs redactats en català o castellà i també en altres llengües (anglès, francès, italià).

Procediment de revisió de les qualificacions

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i la data de revisió de les qualificacions.

Recuperació

Es contempla la recuperació de l'Evidència 1 i 2

Avaluació única

L'avaluació única constarà de les evidències previstes 1 i 2 de l'avaluació continuada, amb els percentatges del 70% per a l'evidència 1 i el 30% per a l'evidència 2. Ambdues són obligatòries. La data de l'examen i lliurament del treball individual serà a final de curs, coincidint amb la data de recuperació.

Plagi

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Bibliografia

Antoine Jules DUMESNIL, *Histoire des plus célèbres amateurs italiens et de leurs relations avec les artistes*, Minkoff, Genève, 1973, (1853)

Francis Henry TAYLOR, *Artistas, príncipes y mercaderes. Historia del coleccionismo desde Ramsés a Napoleón*, Luis de Caralt, Barcelona, 1960, (1948).

Maurice RHEIMS, *La curiosa vida de los objetos*, Luis de Caralt, Barcelona, 1965, (1959).

Pierre CABANNE, *Le roman des grands collectionneurs*, Plon, Paris, 1961.

N. VON HOLST, *Creators, Collectors and Connoisseurs. The Anatomy of Artistic Taste from Antiquity to the Present Day*, Thames and Hudson, London, 1967.

Germain BAZIN, *El tiempo de los Museos*, Daimon, Barcelona, 1969, (1967).

Paola BAROCCHI, "Storiografia e collezionismo dal Vasari al Lanzi", in *Storia dell'arte italiana*, vol.II, Einaudi, Torino, 1979, pp.5-81.

AAVV., *Museo perché Museo come. Saggi sul Museo*, De Luca editore, Roma, 1980.

Francis HASKELL-Nicholas PENNY, *El gusto y el arte de la Antigüedad. El atractivo de la escultura clásica (1500-1900)*, Alianza, Madrid, 1990, (1981).

Joseph ALSOP, *The rare art traditions. The history of art collecting and its linked phenomena*, Thames and Hudson, London, 1982.

AAVV., *The origins of the Museum. The Cabinet of curiosities in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, Clarendon Press, Oxford, 1985.

Eduard HUTTINGER ed., *Case d'artista. Dal Rinascimento a oggi*, Bollati Boringhieri, Torino, 1992, (1985).

Francis HASKELL, *Pasado y presente en el arte y en el gusto*, Alianza, Madrid, 1989, (1987).

Francis HASKELL, *La historia y sus imágenes. El arte y la interpretación del pasado*, Alianza, Madrid, 1994, (1993).

Cristina DE BENEDICTIS, *Per la storia del collezionismo italiano. Fonti e documenti*, Ponte alle Grazie, Firenze, 1991.

S.M. PEARCE, *Museums, Objects and Collections: A Cultural Study*, Leicester University Press, London, 1992.

Vincenzo ABBATE ed., *Aspetti del collezionismo in Italia da Federico II al primo novecento*, Museo Regionale Pepoli, Trapani, 1993.

Alain SCHNAPP, *La conquete du passé. Aux origines de l'archéologie*, Carré, Paris, 1993.

John ELSNER-Roger CARDINAL eds., *The cultures of collecting*, Reaktion Books, London, 1994.

Joanna Smalcerz, *Smuggling the Renaissance: The Illicit Export of Artworks Out of Italy, 1861-1909* Brill 2020,

B.Cassidy, *The Life & Letters of Gavin Hamilton (1723-1798). Artist & Art Dealer in Eighteenth-Century Rome* BREPOLS, 2012

M. W. Gahtan, E.-M. Troelenberg (eds.), *Collecting and Empires. An Historical and Global Perspective*, BREPOLS, 2019

Emmanuelle Polack, *Le marché de l'art sous l'Occupation : 1940-1944*, Paris : Tallandier, 2020.

Anne-Sophie V. Radermecker, *Anonymous Art at Auction. The Reception of Early Flemish Paintings in the Western Art Market (1946-2015)*, Brill, Leiden, 2021

Malcolm Baker and Inge Reist eds., *Sculpture Collections in Europe and the United States 1500-1930*, Brill, Leiden, 2021

Lynn Catterson, *Florence, Berlin and Beyond: Late Nineteenth-Century Art Markets and their Social Networks*, Brill, Leiden, 2021

Inge Reist ed., *When Michelangelo Was Modern. Collecting, Patronage and the Art Market in Italy, 1450-1650*, Brill, Leiden, 2022.

Anita Archer, *Chinese Contemporary Art in the Global Auction Market*, Brill, Leiden, 2022

Programari

Els avisos i indicacions es donaran, més enllà de l'aula, a través del campus virtual. En cas d'utilitzar programari específic, s'indicaria oportunament

Llista d'idiomes

La informació sobre els idiomes d'impartició de la docència es pot consultar a la part de CONTINGUTS de la guia.